

Referat

Åpent møte om urfolksdimensjonen i norsk bistandspolitikk

Mandag 23.05.2011, kl 13.00-15.30. Oslo, Miljøhuset Grensen 9G, 6. etasje

Forum for urfolksspørsmål i bistanden inviterte bistandsorganisasjoner og øvrige miljøer som er opptatt av urfolk og utviklingsspørsmål til diskusjon om hvordan urfolksdimensjonen ivaretas i norsk bistand og utviklingsarbeid. Videre ønsket en innspill på hvordan Forumet kan arbeide med dette temaet framover.

Sidsel Saugestad, leder av Fagrådet for *Forum for urfolksspørsmål i bistanden* ønsket velkommen til ca 27 representanter for ulike NGOer og Forumet.

Innledning

Birgitte Feiring, innledet deretter med tema:

Skal vi overlate urfolksarbeidet til verdensbanken? Erfaringer anbefalinger etter å ha evaluert strategi for dansk støtte til urfolk.

Birgitte Feiring har arbeidet mange år med urfolksspørsmål, bl.a. i IWGIA, og ILO, og har nylig deltatt i arbeidet med: *Review report: Strategy for Danish Support to Indigenous Peoples 2001-2010*¹.

Momenter fra innledning og diskusjon:

- Norge og Danmark har mye til felles både når det gjelder hensyn til urfolk og strategier for urfolksspørsmål i bistanden. Strategifelter er bilateralt utviklingssamarbeid og multilateral støtte. NGOer og handelsrelatert bistand har egen organisering.
- Danida gjennomførte i 2001 en vurdering av sin urfolksstrategi som bl.a. medførte utarbeiding av et *Tool Kit. Best Practises for including indigenous peoples in sector programme support*², og en revisjon av selve strategien³.
- Gjennomgangen nå viser likevel at det er lite oppmerksomhet omkring strategien og verktøyene innen Danidas egen organisasjon. Det settes i forvaltningen lite fokus på oppfølging av Danmarks progressive politikk på dette feltet. Gjennomgangen skulle i utgangspunktet ikke fokusere på bistand kanalisert gjennom NGOer og på handelsrelatert bistand; dette ble likevel diskutert i noen tema.
- Gjennomgangen ble diskutert på et møte 08.04.2011, der DANIDA la fram et utkast til en *How To Note – Indigenous Peoples*. Denne noten skal veilede i hvordan en kan implementere urfolksstrategien fra 2004 under den nye danske bistandsstrategien: *Freedom from Poverty - Freedom to Change*.
- Den nye danske bistandsstrategien har et hovedfokus på tusenårsmålene og følger opp OECDs *Paris-declaration on Aid Effectiveness* og Accra-agendaen⁴. Hovedpunkter er mottagers eierskap, internasjonal samhandling, harmonisering, resultater og åpenhet i ressursbruk.
- Et resultat av dette er at strategisk øremerking og fokus på spesielle utviklingsmål fjernes fra utviklingsdialogen både for bi- og multilateral bistand. Selv om Danmark eksempelvis opprettholder volumet i sin støtte gjennom ILO, medfører fjerning av øremerkingen av danske ILO-midler til urfolksformål at ILO benytter disse midlene til annet enn urfolksformål.
- Det er også et faktum at klassifiseringssystemene for bistand (OECD) i svært liten grad er lagt til rette for å synliggjøre bredden i bistand relatert til urfolk⁵. Det er bare i tiltak for menneskerettigheter at urfolk kan regnes som spesifikk målgruppe.

- I dagens danske strategi diskuteres urfolk under tema Frihet, demokrati og menneskerettigheter, og tema Miljø og klima som følger:
 - o Menneskerettigheter: *Discrimination against poor and marginalised groups, including indigenous peoples, must be avoided to ensure that they also gain equal rights and access. ...*
 - o Miljø og klima: *The rights of the millions of people whose livelihoods depend on agriculture and forestry – in many cases, indigenous people – should be ensured.*
 - Det er for en stor del klima og skog som dominerer dagsordenen, andre deler av forvaltningen (andre departementer) med tradisjonelt mindre fokus på urfolk involveres, og forhandlinger om REDD foretas av personer som i mindre grad er velinformert om FPIC.
 - Det er i hovedsak Grønlands selvstyre som fremmer urfolk som politisk tema.
 - I tillegg til svinginger i politiske tema som framkommer her, er det også administrative prosesser som har innvirkning. Norsk Riksrevisjon nevner eksempelvis Norges tilslutning til Paris-deklarasjonen som kriterium for vurdering av resultater i bistanden⁶. Forvaltningen stilles i denne sammenhengen overfor spesielle og strenge krav, samtidig som resultater i forhold til urfolksstrategien (og andre strategier) overhodet ikke diskuteres. Norge har ikke hatt en politisk diskusjon om ansvar og virkninger av å slutte seg til Paris-deklarasjonen.
 - Skepsis mot urfolk på mottagermyndighetenes side er et sentralt punkt. FNs spesialrapportør for urfolk James Anaya har påpekt urfolks rett til utvikling, utfordringen er likevel å komme på dagsordenen. Tiltak for *aid effectiveness* oppstod som en reaksjon på fragmentering av ønsker og krav fra mange givere og for å gjøre forvaltningen håndterlig for mottagermyndighetene. Urfolk har generelt lite innflytelse på statlige strukturer og kommer derved i klemme når en skal fremme FPIC som samfunnsprioritet.
 - Norske ambassaders funksjon som døråpnere for norsk industri kan medføre interne motsetninger med innvirkning på forvaltningens oppfølging av urfolksspørsmål. Det er viktig at forvaltningen følger opp at norske etableringer ikke fører til brudd på menneskerettighetene, jf. behandlingen av Norges rapport til FNs rasismekommisjon tidligere i år⁷.
 - Norsk industri og norske fond er involvert i en lang rekke prosjekter i utviklingsland og det er stor variasjon i tilnærmingen til menneskerettighetsspørsmål og urfolk. Noen grupperinger har etablert egne frivillige retningslinjer, eksempel *Dialogprosjektet bærekraftige energiinvesteringer*⁸, mens andre kan delta i styrediskusjoner og vedtak.
 - Etablering av en internasjonal klageinstans for FPIC er viktig. En slik kan legges til OHCHR. Verdensbanken har et slikt klagepanel; OECD har etablert kontaktpunkt for oppfølging av retningslinjene for flernasjonale selskaper innen respekt for menneskerettigheter m.m.⁹
 - *UNIPP - United Nations Indigenous Peoples' Partnership*. Som oppfølging av at Paris-deklarasjonen og Accra-agendaen hindrer øremerking av bistand i multilaterale organisasjoner er det opprettet en støtteordning UNIPP. Sammen med UNIPP er det etablert et *trust fund* for at FN-organisasjonene kan arbeide sammen i landprogram for å fremme urfolksrettigheter¹⁰. UNIPP ble lansert 20.05.2011 og Danmark støtter fondet med USD 1,5 mill i 2011-2012¹¹.
 - Verdensbanken har etter kritikk for manglende fokus på ufolksspørsmål i sin aktivitet, innført *Operational Policies and Bank Procedures* for hvordan dette skal håndteres, *OP and BP 4.10*¹²:
 1. *For all investment projects in which Indigenous Peoples are present in, or have collective attachment to, the project area, the Bank's task team (TT) consults with the Regional unit responsible for safeguards and with the Legal Department (LEG) throughout the project cycle.*
- Se også Verdensbankens informasjon om urfolk og *Policy Brief*¹³.
- Prosjekter med delstøtte fra Verdensbanken må derfor ha slike rutiner på plass; det følger ingen slike pålegg med Danida-støtte til samme prosjekt. Dette er en uheldig utvikling siden dansk (og norsk) bistandsforvaltning har kompetanse å bidra med på dette feltet mens Verdensbanken må bygge kompetanse.

- Det ligger også et potensial og et behov for utvikling av nye arbeidsformer for å fremme urfolksspørsmål i klima og miljøstatsingen og i arbeidet for tusenårsmålene. Dette bør det arbeides målrettet i alle bistandskanaler, med kompetansebygging og kurs, og retningslinjene bør revideres og operasjonaliseres i forvaltningen.
- Konklusjoner: Gjennomgangen viser at det for urfolksspørsmål i dansk bistand:
 - o er mange aktører, mange tema og dagsordener. Dette gir stort behov for koordinering og kompetansebygging i bistandsforvaltningen.
 - o samlet gis mye støtte, 1,8 milliarder i 10 årsperioden. 75% av dette ble gitt som bilateral støtte til Latin Amerika, en ordning som avsluttes i 2012. Etter 2012 skal det settes fokus på fattigdomsspørsmål i Afrika.
 - o ratifisering av Paris-deklarasjonen og oppheving av øremerket støtte multilaterale organisasjoner medfører omfordeling til andre formål i disse organisasjonene.
 - o Verdensbanken har strengere krav enn Danida om oppfølging av urfolksspørsmål i sin *Operational policy*.
 - o Det er viktig å opprettholde urfolksstrategien, bevare bredden i tiltakene og å etablere et forum for kompetanseutveksling.

Diskusjon. Kommentarer om videre arbeid i Forum for urfolksspørsmål i bistanden

- Forum burde brukes mer som møteplass til å utfordre norske politikere.
- Det er behov for utvikling av ny politikk på urfolksfeltet.
- Forum kan benyttes mer til å stille urfolkskompetanse til rådighet, og til å fremme kompetansebygging. Dette eksempelvis i utvikling av ulike retningslinjer; olje for utvikling, skog og klima, kjønn, handelsrelatert bistand, osv.
- Deltagelse av samiske organisasjoner er viktig. Norske organisasjoner har lang og bred erfaring på dette feltet, både nasjonalt og internasjonalt. Dette må ikke utelukkes i arbeidet med norsk bistand.
- Utvikling av tiltak innen skog og klimasatsingen er viktig

¹ <http://www.um.dk/NR/rdonlyres/0FF55426-DB96-4587-B852-8813A5B8D8A0/0/ReviewStrategyIndigenouspeoples.pdf>

² <http://amg.um.dk/en/menu/PoliciesAndStrategies/IndigenousPeoples/>

³ <http://www.um.dk/da/menu/Udviklingspolitik/TemaerIBistanden/GodRegeringsfoerelseMenneskerettighederDemokratisering/MenneskerettighederOgDemokratisering/OprindeligeFolk/>

⁴ http://www.oecd.org/document/32/0,3746,en_2649_3236398_46582624_1_1_1_1,00.html

⁵ http://www.oecd.org/document/18/0,3746,en_2649_34447_1914325_1_1_1_1,00.html

⁶ <http://www.riksrevisjonen.no/Rapporter/Sider/bistand.aspx>

⁷ http://www2.uit.no/ikbViewer/page/ansatte/organisasjon/nyhetsartikkel?p_document_id=232117&p_dimension_id=95676&p_menu=28723&p_lang=2

⁸ <http://www.energinorge.no/energi-og-klima/kraftselskapene-maa-ta-miljoe-og-samfunnsansvar-ogsaa-i-det-lange-loep-article8554-437.html>

⁹ http://www2.uit.no/ikbViewer/page/ansatte/organisasjon/nyhetsartikkel?p_document_id=235525&p_dimension_id=95676&p_menu=28723&p_lang=2

¹⁰ <http://mdtf.undp.org/factsheet/fund/IPP00>

¹¹ <http://www.missionfnnewyork.um.dk/en/menu/statements/LaunchoftheUnitedNationsIndigenousPeoplesPartnershipUNIPP.htm>

¹² <http://go.worldbank.org/OPF8AXJXH0>

¹³ <http://go.worldbank.org/DIGVWPWG10>

Deltagerliste:

Alberto Valiente Thoresen, SAIH
Arne Kjell Raustøl, Norsk Misjons Bistandsnemnd
Berte-Stine V. Aas, Norsk luthersk misjonssamband
Birgitte Feiring, foredragsholder
David Bergan, Norsk Folkehjelp
Esben Leifsen, NORAGRIC, UMB
Gry Haugen, ADRA Norge
Helge Almås, Det Norske Bibelselskap.
Håkon Fottland, Forum for urfolksspørsmål i bistanden
John-Andrew, McNeishNoragric
Julia Tróchez, Fredskorpset
Kjersti Koffeld, SAIH
Magne Ove Varsi, Galdu/Forum for urfolksspørsmål i bistanden
Nahuel Polesel, Fredskorpset
Oddvar Holmedal, Normisjon
Olav Osland, Namibiaforeningen
Richard Skretteberg, Flyktningshjelpen
Sandra Petersen, Det norske menneskerettighetsfond
Sidsel Saugestad, Forum for urfolksspørsmål i bistanden
Siri Damman, Regnskogfondet/Forum for urfolksspørsmål i bistanden
Søren Hvalkof, Regnskogfondet
Tale Longva, Fredskorpset
Terje Lilleeng, Forum for urfolksspørsmål i bistanden
Torstein T. Skjeseth, Det norske menneskerettighetsfond
Trond Berget, Forum for urfolksspørsmål i bistanden
Tutu Jacobsen, Fredskorpset
Yngvild Lorentzen, Norges Naturvernforbund